

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 147g/2024

privind excepția de neconstituționalitate a articolului 21 alineatele (1¹), (4) și
(5) din Legea privind partidele politice nr. 294 din 21 decembrie 2007

(limitarea activității partidelor politice)

CHIȘINĂU

19 iulie 2024

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dnei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dnei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Dumitru Avornic, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 26 iunie 2024,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 19 iulie 2024, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 21 alineatele (1¹), (4) și (5) din Legea privind partidele politice nr. 294 din 21 decembrie 2007, ridicată de Partidul Politic „ȘANSĂ”, reprezentat de dl avocat Vadim Banaru, în dosarul nr. 2c-120/2024, pendinte la Judecătoria Bălți, sediul central.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de completul de judecată format din dl Eduard Balan și dnele Svetlana Ghercavii și Snejana Dubceac, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Pe rolul Judecătoriei Bălți, sediul central, se află cererea Ministerului Justiției cu privire la limitarea activității Partidului Politic „ȘANSĂ”.

4. În procesul de examinare a cererii, Partidul Politic „ȘANSĂ”, reprezentat de dl avocat Vadim Banaru, a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 21 alineatele (1¹), (4) și (5) din Legea privind partidele politice nr. 294 din 21 decembrie 2007.

5. Printr-o încheiere din 21 iunie 2024, Judecătoria Bălți, sediul central, a admis cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

6. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

(2) Forma de guvernământ a statului este republica.

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 5 Democrația și pluralismul politic

„(1) Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.

(2) Nici o ideologie nu poate fi instituită ca ideologie oficială a statului.”

Articolul 6 Separația și colaborarea puterilor

„În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngădi accesul la justiție.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 32 Libertatea opiniei și a exprimării

„(1) Oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

(2) Libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.

(3) Sunt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.”

Articolul 38 Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

„(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.”

Articolul 40 Libertatea întrunirilor

„Mitingurile, demonstrațiile, manifestările, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără nici un fel de arme.”

Articolul 41 Libertatea partidelor și a altor organizații social-politice

„(1) Cetățenii se pot asocia liber în partide și în alte organizații social-politice. Ele contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor și, în condițiile legii, participă la alegeri.

(2) Partidele și alte organizații social-politice sunt egale în fața legii.

(3) Statul asigură respectarea drepturilor și intereselor legitime ale partidelor și ale altor organizații social-politice.

(4) Partidele și alte organizații social-politice care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept, a suveranității și independenței, a integrității teritoriale a Republicii Moldova sunt neconstituționale.

(5) Asociațiile secrete sunt interzise.

(6) Activitatea partidelor constituite din cetățeni străini este interzisă.

(7) Funcțiile publice ai căror titulari nu pot face parte din partide se stabilesc prin lege organică.”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

„(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

(2) Parlamentul este compus din 101 deputați.”

Articolul 66

Atribuțiile de bază

„Parlamentul are următoarele atribuții de bază:

- a) adoptă legi, hotărâri și moțiuni;
- b) declară referendumuri;
- c) interpretează legile și asigură unitatea reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării;
- d) aprobă direcțiile principale ale politicii interne și externe a statului;
- e) aprobă doctrina militară a statului;
- f) exercită controlul parlamentar asupra puterii executive, sub formele și în limitele prevăzute de Constituție;
- g) ratifică, denunță, suspendă și anulează acțiunea tratatelor internaționale încheiate de Republica Moldova;
- h) aprobă bugetul statului și exercită controlul asupra lui;
- i) exercită controlul asupra acordării împrumuturilor de stat, asupra ajutorului economic și de altă natură acordat unor state străine, asupra încheierii acordurilor privind împrumuturile și creditele de stat din surse străine;
- j) alege și numește persoane oficiale de stat, în cazurile prevăzute de lege;
- k) aprobă ordinele și medaliile Republicii Moldova;
- l) declară mobilizarea parțială sau generală;
- m) declară starea de urgență, de asediu și de război;
- n) inițiază cercetarea și audierea oricăror chestiuni ce se referă la interesele societății;
- o) suspendă activitatea organelor administrației publice locale, în cazurile prevăzute de lege;
- p) adoptă acte privind amnistia;
- r) îndeplinește alte atribuții, stabilite prin Constituție și legi.”

Articolul 74

Adoptarea legilor și a hotărârilor

„(1) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.

(2) Legile ordinare și hotărârile se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți.

(3) Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sunt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. Alte propuneri legislative se examinează în modul stabilit.

(4) Legile se trimit, spre promulgare, Președintelui Republicii Moldova.”

Articolul 116 Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

(2) Judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție, în condițiile legii, până la atingerea plafonului de vârstă, de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Președintele Republicii Moldova poate respinge o singură dată candidatura propusă de către Consiliul Superior al Magistraturii.

[Art.116 alin.(3),(4) abrogate prin Legea nr.120 din 23.09.2021, în vigoare 01.04.2022]

(5) Deciziile privind numirea judecătorilor și cariera acestora trebuie să fie adoptate în baza unor criterii obiective, bazate pe merit, și a unei proceduri transparente, în condițiile legii. Promovarea sau transferul judecătorilor se face doar cu acordul acestora.

(5¹) Judecătorii au doar imunitate funcțională în condițiile legii.

(6) Sancționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea.

(7) Funcția de judecător este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.”

7. Prevederile relevante ale Legii privind partidele politice nr. 294 din 21 decembrie 2007 sunt următoarele:

Articolul 21 Limitarea activității partidelor politice

„(1) Activitatea partidului politic poate fi limitată dacă prin acțiunile acestuia se aduc prejudicii grave pluralismului politic sau principiilor democratice fundamentale.

(1¹) Activitatea partidului politic poate fi limitată dacă partidul nu a depus raportul privind gestiunea financiară sau nu a prezentat informațiile necesare pentru efectuarea supravegherii și a controlului finanțării partidului politic, în termenul și formatul stabilite de Comisia Electorală Centrală.

(2) În cazul constatării acțiunilor menționate la alin. (1) și (1¹), Ministerul Justiției, din oficiu sau la sesizare, prin cerere scrisă, va solicita organului de conducere al partidului politic respectiv ca, în termen de cel mult o lună, să întreprindă măsuri pentru încetarea acestor acțiuni și despre rezultate să informeze ministerul.

(3) Dacă organul de conducere al partidului politic nu a îndeplinit cerința Ministerului Justiției, activitatea partidului politic va fi limitată pe un termen de până la 6 luni prin hotărârea definitivă a judecătoriei, la cererea Ministerului Justiției, care se depune în decurs de 5 zile după expirarea termenului stabilit conform prevederilor alin.(2).

(4) Hotărârea judecătoriei, în termen de 10 zile, poate fi atacată cu apel. Apelul este examinat în termen de 15 zile. În cazul limitării activității partidului politic prin hotărâre judecătorească, Ministerul Justiției va solicita Agenției Servicii Publice să noteze în Registrul de stat al persoanelor juridice faptul respectiv.

(5) Pe perioada limitării activității partidului politic, acestuia îi este interzisă participarea individuală sau în comun la alegeri și referendumuri, producerea, furnizarea, distribuirea și difuzarea publicității politice, fondarea mijloacelor de

informare în masă, organizarea întrunirilor, a mitingurilor, a demonstrațiilor, a pichetărilor și a altor acțiuni publice, folosirea tuturor tipurilor de depuneri bancare, cu excepția cazurilor când sunt necesare decontări cu contractanții, decontări aferente îndeplinirii contractelor individuale de muncă, decontări pentru repararea prejudiciilor cauzate prin acțiunile partidului politic, decontări pentru plata impozitelor, a taxelor și amenzilor.

(6) După înlăturarea necoresponderilor pentru care activitatea partidului politic a fost limitată, partidul va informa despre aceasta Ministerul Justiției, care, în termen de 5 zile, va autoriza reluarea activității partidului.

(7) Dacă, în perioada limitării activității partidului politic, acțiunile pentru care a fost limitată activitatea partidului se vor repeta sau dacă, pe parcursul primului an din data ultimei limitări a activității partidului, acesta comite încălcări similare, Ministerul Justiției va cere judecătorei să dizolve partidul respectiv.

(8) Activitatea partidului politic nu poate fi limitată pe parcursul campaniei electorale la care participă

[...]"

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

8. Cu privire la procedura de adoptare a prevederilor contestate, autorul notează că, la 14 decembrie 2023, un grup de deputați au înregistrat la Secretariatul Parlamentului proiectul de lege nr. 473 de modificare a Codului electoral și a Legii privind partidele politice. La 15 decembrie 2023, proiectul în discuție a fost votat în prima lectură. La 28 decembrie 2023, doi deputați au înregistrat la Secretariatul Parlamentului un amendament cu privire la modificarea Legii privind partidele politice, care propunea introducerea prevederilor contestate în proiectul de lege. În aceeași zi, Comisia sesizată în fond a acceptat amendamentul în discuție, a întocmit un raport despre proiectul de lege și l-a propus Parlamentului pentru examinare și adoptare în a doua lectură. În aceeași zi, proiectul de lege a fost votat în a doua lectură, fiindu-i atribuit nr. 453, și trimis spre promulgare Președintelui Republicii. La 15 ianuarie 2024, Președintele Republicii a trimis Parlamentului spre reexaminare Legea nr. 453 din 28 decembrie 2023. La 18 ianuarie 2024, Comisia sesizată în fond a examinat demersul Președintelui Republicii și a întocmit un raport despre Legea nr. 453, pe care l-a propus Parlamentului pentru examinare și adoptare în condițiile articolului 74 din Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului.

9. Autorul notează că amendamentul din 28 decembrie 2023: a) reprezintă o inițiativă legislativă nouă, deoarece nu are vreo legătură cu obiectul și cu scopul proiectului de lege nr. 473; b) nu a fost supus avizărilor, consultărilor, dezbaterilor și expertizelor conform procedurilor regulamentare și c) deputații nu au avut timp suficient să analizeze amendamentul și să facă propuneri. În acest sens, autorul consideră că prevederile contestate au fost adoptate cu încălcarea articolelor 1, 5 și 74 alin. (1) din Constituție.

10. De asemenea, autorul menționează că articolul 21 alin. (1¹) din Legea privind partidele politice permite limitarea activității partidelor politice pentru nedepunerea „raportului privind gestiunea financiară” sau pentru neprezentarea „informațiilor necesare pentru efectuarea supravegherii și a controlului finanțării partidului politic, în termenul și formatul stabilite de Comisia Electorală Centrală”. Potrivit autorului, motivele în discuție nu corespund condițiilor accesibilității și previzibilității legii. Limitările drastice aduse exercițiului dreptului la asociere în partide politice, libertății de exprimare și dreptului de a fi ales trebuie însoțite de criterii obiective și clare, care să excludă aplicarea lor arbitrară. În acest sens, autorul consideră că prevederile contestate contravin articolelor 23, 32, 38, 40, 41 și 54 din Constituție.

11. Autorul consideră că prin textul „în termenul și formatul stabilit de Comisia Electorală Centrală” din articolul 21 alin. (1¹) din Legea privind partidele politice legislatorul i-a delegat Comisiei Electorale Centrale competența de a stabili, prin norme primare, condițiile de prezentare a informațiilor necesare pentru efectuarea supravegherii și a controlului finanțării partidului politic. Autorul subliniază că această prevedere contravine articolelor 60 și 66 din Constituție, care stabilesc că Parlamentul este unica autoritate legislativă a statului, și articolului 54 din Constituție, care stabilește că exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege.

12. Autorul mai notează că termenul de 10 zile pentru contestarea cu apel a hotărârii judecătorești și termenul de 15 zile de examinare a apelului, stabilite de articolul 21 alin. (4) din Lege, nu sunt suficiente pentru examinarea judiciară a chestiunii referitoare la limitarea activității unui partid politic. Asemenea termene restrânse afectează principiul separației puterilor în stat, accesul liber la justiție și principiul independenței judecătorilor, garantate de articolele 6, 20 și 116 din Constituție.

13. Cu privire la articolul 21 alin. (5) din Lege, autorul menționează că interdicțiile aplicabile partidelor politice pe durata limitării activității sunt disproportionale, deoarece afectează toate activitățile de bază ale partidelor vizate, inclusiv dreptul de a participa la alegeri.

14. Prin urmare, autorii consideră că normele contestate contravin articolelor 1 alin. (3), 5, 6, 20, 23, 32, 40, 41, 54, 60, 66, 74 alin. (1), 116 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

15. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea constată următoarele.

16. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea privind partidele politice, ține de competența Curții Constituționale.

17. Excepția de neconstituționalitate, ridicată de o parte într-un proces din fața instanței de judecată, este formulată de subiectul căruia i s-a acordat acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

18. Obiectul excepției îl constituie articolul 21 alineatele (1¹), (4) și (5) din Legea privind partidele politice nr. 294 din 21 decembrie 2007. Aceste

prevederi nu au constituit anterior obiect al controlului de constituționalitate.

19. Autorul excepției susține că prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3) (*preeminența dreptului*), 5 (*democrația și pluralismul politic*), 6 (*separația și colaborarea puterilor*), 20 (*accesul liber la justiție*), 23 (*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*), 32 (*libertatea opiniei și a exprimării*), 38 (*dreptul de vot și dreptul de a fi ales*), 40 (*libertatea întrunirilor*), 41 (*libertatea partidelor și a altor organizații social-politice*), 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*), 60 (*Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ*), 66 (*atribuțiile de bază [ale Parlamentului]*), 74 alin. (1) (*adoptarea legilor și a hotărârilor [de Parlament]*), 116 (*statutul judecătorilor*) din Constituție.

20. Referitor la incidența articolului 23 din Constituție, Curtea reține că acesta nu are o aplicare de sine stătătoare. Pentru a putea fi invocat standardul calității legii, trebuie să existe o ingerință într-un drept fundamental (a se vedea HCC nr. 6 din 10 martie 2020, § 27; HCC nr. 31 din 17 decembrie 2020, § 33). Astfel, pentru a putea fi invocat acest articol, autorul sesizării trebuie să argumenteze incidența unui drept fundamental (a se vedea HCC nr. 29 din 12 decembrie 2019, § 19). De asemenea, articolul 54 din Constituție îi impune Curții un mod de analiză a caracterului proporțional al ingerințelor în drepturile fundamentale. Abia în cadrul analizei ingerinței abstracte în drepturile fundamentale garantate de Constituție Curtea poate pune în operă prevederile acestui articol (a se vedea DCC nr. 101 din 29 august 2023, § 22).

21. Cu privire la criticile aduse acestor termene din perspectiva articolelor 6 și 116 din Constituție, Curtea constată că autorul excepției nu a argumentat în ce măsură prevederile contestate contravin acestor dispoziții constituționale.

22. Cu privire la incidența articolelor 1 alin. (3), 5 și 74 alin. (1) din Constituție, Curtea constată că a fost sesizată anterior să verifice constituționalitatea unor legi sub aspect procedural în cadrul excepțiilor de neconstituționalitate (a se vedea, de exemplu, DCC nr. 14 din 14 martie 2024, §§ 99-100; DCC nr. 43 din 31 martie 2022, § 38-39; HCC nr. 36 din 23 noiembrie 2021, § 39). Totuși, având în vedere că excepția de neconstituționalitate reprezintă un instrument de apărare a drepturilor fundamentale, Curtea consideră necesar să-și precizeze jurisprudența în această materie.

23. În Hotărârea nr. 2 din 9 februarie 2016, atunci când a fost instituită excepția de neconstituționalitate, Curtea a reținut că acest instrument îi permite cetățeanului să acționeze pentru a se apăra împotriva autorităților statului, în cazul în care, prin anumite norme juridice, drepturile sale constituționale sunt încălcate. De asemenea, dreptul de acces al cetățenilor la Curtea Constituțională pe calea excepției de neconstituționalitate face incident, în prezent, dreptul la un proces echitabil. Această cale indirectă, care le permite cetățenilor accesul la justiția constituțională, îi oferă, de asemenea, Curții Constituționale, în calitatea sa de garant al supremației Constituției, posibilitatea de a exercita controlul asupra legislativului cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale. Curtea a notat

că excepția de neconstituționalitate constituie o garanție constituțională a drepturilor și libertăților conferite cetățenilor pentru apărarea lor împotriva unor eventuale abateri ale legiuitorului prin instituirea unor norme contrare Constituției (a se vedea §§ 79, 80 și 108 din Hotărârea citată).

24. Cu această ocazie, în cazul ridicării excepțiilor de neconstituționalitate Curtea a reținut că autorii acestora trebuie să demonstreze incidența unui drept fundamental (a se vedea, de exemplu, DCC nr. 47 din 14 mai 2024, § 26). De asemenea, Curtea a menționat cu mai multe ocazii că excepția de neconstituționalitate nu poate fi ridicată pentru protejarea drepturilor și intereselor unor persoane terțe (a se vedea DCC nr. 58 din 6 iunie 2024, § 31 și jurisprudența citată acolo).

25. În acest sens, Curtea reține că autorul excepției nu a demonstrat că preținsele carențe procedurale menționate în sesizare i-au afectat drepturile fundamentale. Criticile autorului urmăresc mai curând să demonstreze că au fost afectate drepturile deputaților de a consulta amendamentul din 28 decembrie 2023 și de a face propuneri.

26. Principiul pluralismului politic și al dezbaterilor parlamentare sunt importante într-o societate democratică, însă excepția de neconstituționalitate nu reprezintă un instrument potrivit pentru a solicita protecția acestora.

27. Curtea reține că este competentă să verifice constituționalitatea legilor sub aspect procedural dacă autorul sesizării demonstrează că a fost afectat în mod personal de carențele care pretinde că au fost admise de legislator.

28. Având în vedere că nu a constatat că criticile bazate pe articolele 1 alin. (3), 5 și 74 alin. (1) din Constituție au afectat un drept fundamental al autorului excepției, Curtea declară inadmisibil acest capăt al sesizării.

29. Cu privire la incidența articolului 20 din Constituție, autorul excepției notează că articolul 21 alin. (4) din Lege nu stabilește termene suficiente pentru contestarea hotărârii judecătorești și pentru examinarea apelului.

30. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a notat că normele care reglementează măsurile formale care trebuie luate și termenele care trebuie respectate la depunerea unei contestații vizează asigurarea administrării corecte a justiției și respectarea, în special, a principiului securității juridice. Astfel, normele în cauză, sau modul în care sunt aplicate, nu ar trebui să împiedice părții să recurgă la o cale de atac disponibilă. Este de datoria părții interesate să dea dovadă de o diligență deosebită în apărarea intereselor sale (a se vedea *Muscat v. Malta*, 17 iulie 2012, § 44).

31. În această cauză, Curtea observă că măsura contestată de autorul excepției vizează termenul de 10 zile pentru contestarea hotărârii judecătorești și de 15 zile pentru examinare a cauzei în apel. În fața primei instanțe, termenul de judecare a cererii cu privire la limitarea activității partidului politic este stabilit de articolul 192 alin. (1) din Codul de procedură civilă, care prevede că cauzele civile se judecă în primă instanță în termen rezonabil.

32. În al doilea rând, obiectul litigiului principal în constituie faptul dacă partidul a depus sau nu raportul privind gestiunea financiară și dacă acesta

a prezentat sau nu informațiile necesare pentru efectuarea supravegherii și a controlului finanțării partidului politic, așa cum prevede articolul 21 alin. (1¹) din Lege. Astfel, stabilirea termenelor restrânse de examinare poate fi justificată de faptul că disputa vizează o chestiune tehnică, *i.e.* dacă partidul a prezentat sau nu actele și informațiile menționate.

33. Din aceste considerente, Curtea nu consideră că prin termenele stabilite de articolul 21 alin. (4) din Lege legislatorul a limitat în mod disproporționat accesul liber la justiție.

34. Cu privire la incidența articolelor 32, 38, 40 și 41 din Constituție, autorul afirmă că criteriile stabilite de articolul 21 alin. (1¹) din Lege pentru limitarea activității partidelor politice nu sunt clare și obiective și că interdicțiile stabilite de articolul 21 alin. (5) din Lege sunt disproporționate. În sesizare autorul și-a argumentat aceste două critici, în mod principal, din perspectiva dreptului de a candida la alegeri și a dreptului de a se asocia liber în partide politice, drepturi garantate de articolele 38 și 41 din Constituție.

35. Cu privire la criteriile de limitare a activității partidelor politice, Curtea constată că articolul 21 alin. (1¹) din Lege stabilește că activitatea partidului politic poate fi limitată dacă partidul nu a depus raportul privind gestiunea financiară sau nu a prezentat informațiile necesare pentru efectuarea supravegherii și a controlului finanțării partidului politic, în termenul și formatul stabilite de Comisia Electorală Centrală.

36. Referitor la claritatea textului „nu a depus raportul privind gestiunea financiară”, Curtea constată că în Legea privind partidele politice legislatorul a dedicat un articol separat rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice, care stabilește termenul și condițiile depunerii rapoartelor, precum și conținutul acestora (a se vedea articolul 29 din Lege). De asemenea, capitolul IV din Regulamentul privind finanțarea partidelor politice, aprobat prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1102 din 21 iunie 2023, stabilește în mod detaliat condițiile prezentării și examinării rapoartelor privind gestiunea financiară a partidelor politice.

37. Referitor la claritatea textului „nu a prezentat informațiile necesare pentru efectuarea supravegherii și a controlului finanțării partidului politic”, Curtea observă că în articolul 29 alin. (3) din Legea privind partidele politice legislatorul aduce exemple de informații care pot fi solicitate de la partidele politice pentru efectuarea supravegherii și a controlului finanțării partidului politic, *e.g.* contractele, declarațiile privind donațiile în numerar și alte documente. De asemenea, punctul 128 din Regulamentul privind finanțarea partidelor politice, aprobat prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1102 din 21 iunie 2023, prevede că autoritatea electorală notifică partidul politic despre faptul că urmează a fi supus controlului, iar punctul 129 stabilește că în notificare autoritatea electorală trebuie să indice și lista documentelor care urmează a fi prezentate de partidul politic pentru desfășurarea procedurii de control, în special: a) extrasul din Registrul de stat al persoanelor juridice și statutul partidului, cu ultimele modificări (în original și copie); b) codul de identificare fiscal; c) actul de proprietate / contractul de locațiune a spațiului în care își desfășoară activitatea partidul politic, contul bancar și

denumirea băncii în care este deschis contul; d) contul bancar special și denumirea băncii, în cazul partidelor beneficiare de alocații; e) registrul-inventar; f) bilanțul, registrul de casă, alte registre contabile și documentele primare care stau la baza înregistrărilor contabile; g) documentele justificative care au stat la baza înregistrărilor în contabilitate; h) registrul cotizațiilor de membru, registrul donațiilor de la persoane fizice și registrul donațiilor de la persoane juridice; i) declarațiile privind donațiile în numerar și acceptarea acestor mijloace; j) registrul donațiilor sub formă de proprietăți, bunuri, servicii gratuite sau în condiții mai avantajoase; k) documentele privind alte surse de venit (chitanțe, contracte, fișe de evidență etc.); l) extrasul din contul bancar confirmat de bancă.

38. Cu privire la caracterul obiectiv al criteriilor menționate, Curtea reține că transparența finanțării partidelor politice reprezintă un principiu de bază al proceselor democratice. Transparența finanțării este într-o legătură strânsă cu încrederea cetățenilor în partidele politice și asigură caracterul echitabil al competiției între partide. Din acest motiv, partidele politice s-ar putea aștepta la limitarea drepturilor în cazul nerespectării cerințelor cu privire la raportarea financiară.

39. În această cauză, Curtea constată că legislatorul a condiționat măsura contestată de nerespectarea de către partid a cerințelor legale referitoare la raportarea financiară. De asemenea, această măsură nu se aplică imediat, ci etapizat. Astfel, în cazul comiterii faptelor menționate de articolul 21 alin. (1^l) din Lege, la o primă etapă, Ministerul Justiției notifică partidul despre încălcare și îi solicită să înceteze neconformarea, cu informarea ulterioară a ministerului despre rezultate. În cazul nerespectării cerințelor stabilite de notificare în termenul legal, legea îi permite Ministerului Justiției să solicite limitarea activității partidului (a se vedea articolul 21 alineatele (2) și (3) din Lege). Aceste constatări sunt suficiente pentru a-i permite Curții să rețină că dispozițiile contestate nu fac incidente articolele 38 și 41 din Constituție în acest capăt al sesizării.

40. Cu privire la incidența articolelor 38 și 41 din Constituție în cazul articolului 21 alin. (5) din Lege, Curtea constată că acest articol prevede că în perioada limitării activității partidului politic acestuia îi este interzisă participarea individuală sau în comun la alegeri și referendumuri, producerea, furnizarea, distribuirea și difuzarea publicității politice, fondarea mijloacelor de informare în masă, organizarea întrunirilor, a mitingurilor, a demonstrațiilor, a pichetărilor și a altor acțiuni publice, folosirea tuturor tipurilor de depuneri bancare, cu excepția cazurilor când sunt necesare decontări cu contractanții, decontări aferente îndeplinirii contractelor individuale de muncă, decontări pentru repararea prejudiciilor cauzate prin acțiunile partidului politic, decontări pentru plata impozitelor, a taxelor și amenzilor.

41. Din perspectiva proporționalității interdicțiilor în discuție, Curtea reține că aplicarea acestora este condiționată de constatarea ineficienței măsurilor preventive stabilite de articolul 21 alineatele (2) și (3) din Lege (a se vedea § 39 *supra*). Limitarea activității intervine ca o măsură mai intruzivă pentru a determina partidul să respecte prevederile referitoare la gestiunea financiară și la finanțarea partidului. Această măsură se aplică printr-o hotărâre judecătorească, ca urmare a desfășurării unui proces

judiciar în cadrul căruia partidul are posibilitatea să-și revendice drepturile afectate. De asemenea, partidul are la dispoziție căi de atac împotriva hotărârii judecătorești (articolul 21 alineatele (3) și (4) din Lege). Limitarea activității se aplică pentru o perioadă limitată de până la 6 luni prin hotărârea definitivă a judecătorei (articolul 21 alin. (3) din Lege). Această măsură nu poate fi aplicată pe parcursul campaniei electorale la care participă partidul (articolul 21 alin. (8) din Lege). În cele din urmă, partidul poate solicita Ministerului Justiției să autorizeze reluarea activității partidului dacă înlătură necorespunderile pentru care activitatea partidului a fost limitată (articolul 21 alin. (6) din Lege). Prin urmare, Curtea reține că articolele 38 și 41 din Constituție nu sunt afectate în mod disproporționat.

42. Cu privire la incidența articolelor 60 și 66 din Constituție, Curtea observă că articolul 21 alin. (1¹) din Lege delegă Comisiei Electorale Centrale competența să stabilească termenul și formatul prezentării raportului privind gestiunea financiară și a informației pentru efectuarea supravegherii și a controlului finanțării partidului politic. Curtea reține că faptele care pot conduce la limitarea activității partidelor politice au fost stabilite de legislator la articolul 21 alin. (1) și (1¹) din Lege. De asemenea, legislatorul a stabilit la articolul 26 alin. (1) din Codul electoral competențele Comisiei Electorale Centrale în domeniul supravegherii și controlului privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale. Alineatul (1) lit. b) din acest articol prevede că Comisia Electorală are competența să elaboreze documente cu caracter de îndrumare (formulare, ghiduri, norme metodologice), aprobate prin dispoziție a președintelui Comisiei Electorale Centrale, în scopul asistenței activității financiare și al instruirii partidelor politice, concurenților electorali, participanților la referendum sau grupurilor de inițiativă în privința drepturilor, obligațiilor și responsabilităților acestora în procesul de administrare a finanțelor. Astfel, Curtea reține că delegarea către Comisie a competenței de a stabili termenul și formatul de prezentare a informației de către partide nu face incidente articolele 60 și 66 din Constituție.

43. Prin urmare, pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) lit. a), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 21 alineatele (1¹), (4) și (5) din Legea privind partidele politice nr. 294 din 21 decembrie 2007, ridicată de Partidul Politic „ȘANSĂ”, reprezentat de dl avocat Vadim Banaru, în dosarul nr. 2c-120/2024, pendinte la Judecătoria Bălți, sediul central.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 19 iulie 2024

DCC nr. 83

Dosarul nr. 147g/2024